

یادداشت‌های روزانه ناصرالدین شاه

یادداشت‌های روزانه ناصرالدین شاه

(۱۳۰۱-۱۳۰۲ ه. ق)

سازمان اسناد و کتابخانه ملی
جمهوری اسلامی ایران

پژوهش‌های

اسناد و کتابخانه ملی
جمهوری اسلامی ایران
۱۳۷۸

مربوط به سال‌های ۱۳۰۱ تا ۱۳۰۴ ه. ق از سوی پژوهشکده آن سازمان روانه بازار کتاب شده است. این یادداشت‌ها که از جمادی‌الثانی سال ۱۳۰۱ ه. ق تا ربیع‌الثانی سال ۱۳۰۴ ه. ق را در بر می‌گیرند و به صورت روزانه یا هر چند روز یکبار نگارش یافته و به ترتیب و توالی ایام، با ذکر روز هفته، تاریخ و ماه آغاز می‌شوند. حاوی اطلاعات جالبی در مورد وضعیت و ویژگی‌های جغرافیایی و اجتماعی شهر تهران، بافت قدیمی تهران، رویدادهای تاریخی، ویژگی‌ها و اقدامات بسیاری از شخصیت‌ها و رجال این دوره، نظام سیاسی و نحوه حکومت پادشاه، آداب و رسوم مردم و دربار، وضعیت ارتش و نظامیان، اداره ایالات، اخباری از دول خارجی، مراسم عزاداری و جشن دربار، سفرا و ماموران کشورهای بیگانه، مراسم عید نوروز و بسیاری مقولات دیگر است. در اینجا گزیده فهرست موضوعی مطالب یادداشت‌ها که توسط پدیدآورندگان کتاب تهیه شده و راهبردی بسیار مفید برای اطلاع از محتوا و رویدادها و مطالب موجود در لایبالی یادداشت‌ها می‌باشد، برای اطلاع خوانندگان ارائه می‌گردد:

- عزل مجدالدوله از امیر آخوری
- ملاقات با وزیر خارجه و ظل‌السلطان و امین‌الدوله
- دعوت وزیر مختار روس از امین‌الدوله
- قرائت بودجه نظام و دستورالعمل آذربایجان
- مکاتبه با وزیر خارجه و صدراعظم
- تلگراف مشیرالدوله از پترزبورگ
- مراسم روز عاشورا در تکیه دولت و تعزیه خوانی

- بازگشت معیر از پاریس به تهران
- حضور رسمی معین‌الملک سفیر ایران در عثمانی و ملاقات با وزیر مختار روس مل کیلف
- جنگ بین افغانها و روس و اشغال پنج ده در سرحد میانه روس و افغان توسط روس‌ها
- بازدید از مدرسه نظام
- عزل عضدالملک از شغل نظارت و التفات آن به مجدالدوله
- دستگیری عده‌ای مقصر
- ملاقات با تامسون وزیر مختار انگلیس
- عریضه ظل‌السلطان در مورد اخبار پشتکوه لرستان
- شورش مردم مشهد بر علیه آصف‌الدوله
- فوت شجاع‌السلطنه برحسب اتفاق
- فوت فرمانفرما در سن هفتاد سالگی
- انتخاب ناصرالملک وزیر خارجه قبلی به حکومت خراسان و یحیی‌خان مشیرالدوله به سمت وزیر امور خارجه در پایان سال ۱۲۶۴ شمسی
- خواندن دستورالعمل خراسان یا حضور والی و مستوفی خراسان
- حضوررسی ایلیچی ینگه دنیا
- حضوررسی مسیو «دوبالوا» ایلیچی فرانسه
- حضوررسی ایلیچی آلمان
- حضوررسی وزیر مختار روس و صاحب منصب قزاق‌های تهران
- درس فرانسه یا ضعیف‌الدوله
- ترجمه کتاب معدنیات توسط میرزا کاظم شمس

«سازمان اسناد ملی ایران» از جمله مؤسسات تاریخی است که علاوه بر جمع‌آوری، طبقه‌بندی و نگهداری اسناد و نوشته‌های تاریخی، طی سال‌های اخیر مجموعه‌های اسناد و منابع دست اول تاریخی را نیز منتشر و در اختیار تاریخ پژوهان و علاقه‌مندان، به ویژه محققان تاریخ معاصر ایران قرار داده است.^۱ پس از انتشار روزنامه خاطرات ناصرالدین شاه در سفر اول و سوم فرنگستان از سوی سازمان اسناد، اخیراً نیز یادداشت‌های روزنامه ناصرالدین شاه،

● وصف دهات لار و تعداد ساکنین آنها
● تلگراف درگیری با اشوار از امیرنظام
● احضار میرزاملکم خان ناظم‌الدوله و ملاقات

باشاه

● عریضه زنهار در تکیه دولت در باب گرانی نان
● ملاقات با میرزا ملکم خان و پیشکشی تفنگ به
عنوان اختراع جدید ینگه دنیا به شاه
● امتحان توپ‌های روسی و اتریشی و
توپ‌های ایرانی توسط نایب‌السلطنه و دیگر صاحب
منصب‌ها.
● زلزله در تهران.

در خاتمه شایسته است از زحمات پژوهشگران
پژوهشگاه سازمان اسناد ملی ایران به خاطر تصحیح و
چاپ کتاب حاضر و توضیح و شرح برخی واژه‌ها و
اصطلاحات در زیرنویس‌ها همچنین فهرست اعلامی
که در پایان عرضه شده، و استخراج فهرست موضوعی
مطالب تشکر و قدردانی نمود.

پانویسها:

۱- از جمله مجموعه‌های اسناد و منابعی که سازمان اسناد
ملی ایران چاپ و منتشر نموده، به فهرست زیر می‌توان اشاره کرد
که به ترتیب سال تنظیم شده است:

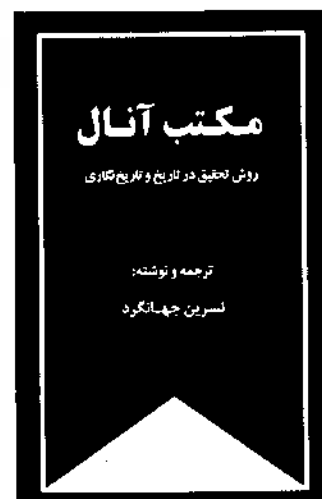
- اسناد روابط خارجی ایران، چاپ اول، ۱۳۶۴، ۳۱ ص
- فهرست اسناد علاءالدوله و حشمت‌الدوله، چاپ اول،
۱۳۶۹، ۵۲۲ ص.
- ایران و جنگ جهانی اول اسناد وزارت داخله، چاپ اول،

- خاطرات نصرالله انتظام، شهریور ۱۳۲۰ از دیدگاه دربار،
محمدرضا عباسی، چاپ اول، ۱۳۷۱، ۲۵۲ ص.
- نهضت جنگل: اسناد محرمانه و گزارشها، چاپ اول، ۱۳۷۱،
۲۴۰ ص.
- گزارش‌های محرمانه شهرداری (۱۳۲۶ - ۱۳۲۴ ش)، چاپ
اول، ۱۳۷۱، ۵۹۲ ص.
- گزارش‌های اوضاع سیاسی، اجتماعی و ولایات
عصرناصری (۱۳۰۷ ه ق)، چاپ اول، ۱۳۷۳، ۱۵۹ ص.
- فهرست راهنمای اسناد نخست وزیری، چاپ اول، ۱۳۷۳،
۴۲ ص.
- روزنامه خاطرات ناصرالدین شاه در سفر سوم فرنگستان،
چاپ اول، ۱۳۷۳، ۶۲۱ ص.
- دولت ایران و متخصصان مهاجر آلمانی (۱۳۱۹ - ۱۳۱۰
ش)، چاپ اول، ۱۳۷۴، ۱۵۰ ص.
- اسناد مطبوعات ایران (۱۳۳۲ - ۱۳۲۰ ه ش) کلیات و
قوانین، چاپ اول، ۱۳۷۴، ۲۲۲ ص.
- اسنادی از روند اجرای معاهده ترکمانچای (۱۳۴۵ -
۱۲۵۰ ه ق)، فاطمه قاضیها، چاپ اول، ۱۳۷۴، ۳۵۹ ص.
- شاه‌اسماعیل اول و جنگ چالدران، هاشم حجازی فر،
چاپ اول، ۱۳۷۴، ۱۵۲ ص.
- اسناد روابط ایران و شوروی (در دوره رضاشاه / ۱۳۰۴ -
۱۳۱۸ ه ش)، محمود طاهر احمدی، چاپ اول، ۱۳۷۵،
۳۲۲ ص.
- اسناد مهاجرت یهودیان ایران به فلسطین (۱۳۳۰ - ۱۳۰۰
ه ش)، مرضیه یزدانی، چاپ اول، ۱۳۷۵، ۳۲۰ ص.
- اسنادی درباره نیمایوشیج، علی انصاری، چاپ اول،
۱۳۷۵، ۱۸۲ ص.
- اسناد معادن ایران (۱۳۰۰ - ۱۳۳۲ ه ش)، چاپ اول،
۱۳۷۶، ۵۶۸ ص.

- کرمان در آئینه تاریخ: مفتخری از اسناد کشف حجاب در
کرمان (۱۳۴۸ - ۱۳۱۴ ش)، چاپ اول، ۱۳۷۶، ۱۳۲ ص.
- فرهنگ ستیزی در دوره رضا شاه (اسناد منتشر نشده
سازمان پرورش افکار) ۱۳۲۰ - ۱۳۱۷ ه ش، چاپ اول،
۱۳۷۶، ۳۰۴ ص.
- نسب نامه شاخه‌ای از طباطبائیهای تبریز، جمال ترابی
طباطبایی، چاپ اول، ۱۳۷۶، ۳۶۶ ص.
- اسنادی از: مشاهیر ادب معاصر ایران، چاپ اول، ۱۳۷۶،
۶۸۴ ص.
- اسناد احزاب سیاسی ایران (۱۳۲۰ - ۱۳۳۰ ه ش)، ج ۲،
چاپ اول، ۱۳۷۶، ۹۰۰ ص + ۵۷۲ ص.
- اسناد مطبوعات ایران (۱۳۲۰ - ۱۳۳۲ ش)، ج ۳، چاپ اول،
۱۳۷۷، ۴۴۰ ص + ۴۲۲ ص + ۳۸۶ ص + ۵۶۸ ص.
- نامه‌های حکومتی فیروز میرزا فرمانفرما، چاپ اول، ۱۳۷۷،
۲۵۶ ص.
- اسنادی از مشاهیر ادب معاصر ایران (ملک‌الشعراء بهار)،
چاپ اول، ۱۳۷۷، ۵۳۸ ص.
- روزنامه خاطرات ناصرالدین شاه در سفر اول فرنگستان،
چاپ اول، ۱۳۷۷، ۶۷۰ ص.
- گزارش‌های نظمیه از محلات طهران، راپورت
وقایع مختلفه محلات دارالخلافه، ج ۷، چاپ اول، ۱۳۷۷، ۴۴۴ ص
+ ۸۵۴ ص.
- گزارش‌های نظمیه از تهران، انسیه شیخ رضایی، چاپ اول،
۱۳۷۷، ۹۹۸ ص.
- اسناد پست و تلگراف و تلفن در دوره رضا شاه، چاپ اول،
اسنادی از مدارس دختران از مشروطیت تا پهلوی، چاپ
اول، ۱۳۷۸، ۲۷۲ ص.
- یادداشت‌های روزانه ناصرالدین شاه (۱۳۰۰ - ۱۳۰۳
قمری) چاپ اول، ۱۳۷۸، ۵۹۴ ص.

مکتب آنال

روش تحقیق در تاریخ و
تاریخنگاری، ساختاری معاصر (تحول شگرف
در شیوه تاریخنگاری)

● مکتب آنال، روش تحقیق در تاریخ و تاریخنگاری،

ساختاری معاصر

● ترجمه و تالیف: نسرین جهانگرد

● ناشر: جامی، تهران، چاپ اول، ۱۳۷۸

تاریخنگاری به شیوه جدید در میان ما نه عمر
درازی دارد و نه کارنامه پر باری. پیش از آن حتی

صاحب‌نظران این دیار از اینکه می‌شنیدند تاریخ در
عداد علوم است در شگفت می‌شدند با این همه
تاریخ‌هایی که به شیوه علمی تدوین شده باشد بسیار
اندک است. اما این بی‌مهری نسبت به تاریخ منحصر به
ما نیست. فیلسوفان علم که علوم را به‌سان طیفی
می‌بینند که علوم تجربی محض در صدر آن جای دارد.
تاریخ را در نهایت و ذیل این طیف می‌نشانند زیرا آن
علوم همه به کلیات می‌پردازند و محصول کارشان
قضایای موجیه کلیه یا (سالیه کلیه) است که قدرت
بیش‌بینی به آدمی می‌بخشد و بر تجربه و مشاهده
اتکاء دارند. مجموعه این معضلات است که
تئوری‌پردازی در علم تاریخ را دشوار ساخته یکی از
مهمترین راه حل‌های این معضل استفاده علم تاریخ از
تئوریها و نتایج حاصل در علوم دیگر است و
جامعه‌شناسی یکی از مهمترین این علوم به شمار
می‌آید، باری بدون داشتن تئوری نمی‌توان به سراغ
تفسیر رفت این امر کار را بر تاریخ سخت خواهدکرد.

از این روست که به خوبی نقش نهضت آنال
(مکتب تاریخی جدید) در تاریخنگاری آشکار می‌شود،
آنال در واقع تلاش سامانمند و پی‌گیری بود به منظور
پیدا کردن تئوریها و تفسیرهای مقبولی که در پرتو آن
بتوان تاریخ را تفسیر کرد. مکتب تاریخی آنال اقتصادی
و اجتماعی که نامش برگرفته از اولین کلمه عنوان
نشریه‌ایست که در سال ۱۹۲۹ توسط لوسین فور و مارک
بلوخ ایجاد شد، و بعدها در سال ۱۹۵۶ تحت مدیریت
فرنانز برودل قرار گرفت.

این دو متفکر اندیشه رایج در تاریخنگاری را که
«مکتب روش» نام داشت از «فن رانک» و اثبات گرایی
تأثیرپذیر بود، مقبول نمی‌یافتند، تاریخنگاری سنتی و
اثبات‌گرا را مورد سوال قرار دادند، ایده اصلی آنال برای
این بود که تاریخ را با یاری جستن از رشته‌های
هم‌مرزش می‌باید تا آنجا که می‌تواند خویشتر را از نظر
موضوع پرمایه تر سازد و یک چند مرزها را از میان
بردارد. پیروان مکتب آنال از همان آغاز در پی روشی
برای تحلیل جامعه بودند که ایمن از هر گونه واگیری
آیدنولوژیکی و هر نوع تصور غایتگر از تاریخ باشد واز
همین رو بود که دست به دامان علوم اجتماعی شدند تا
به یاری روشهای مطالعه و موضوع‌های این علوم، تاریخ
را به گونه‌ای واقعی‌تر دریابند. مورخان مکتب آنال با
ترکیب روش‌شناسی ساختارگرا اشکال پیچیده فلسفی
نظریه اجتماعی و روشهای تجربی و آماری به بررسی و
ارزیابی تاریخ دراز مدت ساختارها و چرخه‌های اقتصاد
کلان پرداختند. رقیب عمده رویکرد آنان در فرانسه
احیای مارکسیسم و در سالهای دهه ۱۹۶۰ بود که به
صورت پدیده‌ای فراگیر در آمده بود «تاریخ اجتماعی»
تقریباً به معنای نوشتن تاریخ درباره تمام چیزها و تمام
ملت‌ها بود.

روش‌شناسی‌های مختلف، فرد گرایی، کل‌گرایی و
ساختار گرایی جملگی تحت عنوان مذکور جمع شده
بودند سنتزهای متنوع جدیدی پیشنهاد شده‌اند که از
همه برجسته‌تر می‌توان به «پارادایم ساختمندگرا» و
تاریخ فرهنگی جدید اشاره نمود.